



'Baerje'

"BAERNE"

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne".

9e jaargang - nummer 4 - december 1985.

Verschijnt viermaal per jaar.

Losse nummers à f 3,-- verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit,
Van Wassenaarlaan 16, Baarn.

Redactie : J. Kruidenier
H. Bronkhorst
E. Witsenburg-Horsman

Typewerk : M. van der Laan-Reitsma, J. van der Laan

Redactie-adres : J. Kruidenier, Smutslaan 2, Baarn.
Tel. 02154 - 17860.

o-o-o-o

De Historische Kring "Baerne" stelt zich ten doel het bestuderen van en het belangstelling kweken voor geschiedenis in het algemeen en voor Baarn in het bijzonder. Zij tracht dit doel te bereiken door middel van het organiseren van lezingen, excursies, tentoonstellingen en het uitgeven van een eigen tijdschrift.

Naast deze algemene activiteiten bestaat de mogelijkheid toe te treden tot de volgende werkgroepen:

1. Werkgroep Oudheidkamer

Deze groep houdt zich o.a. bezig met het beheer en uitbreiden van de kollektie Gemeentelijke Oudheidkamer.

Inlichtingen: F.J. Kramer, Mozartlaan 6, Baarn.
Tel. 02154 - 14583.

2. Werkgroep Archeologie

Inlichtingen: J. van der Laan, De Schoener 12, Baarn.
Tel. 02154 - 11656.

o-o-o-o

Dagelijks bestuur van de vereniging

Waarnemend voorzitters : G.H. Grootendorst-Doornekamp

J. Kruidenier

Secretaris : B. Braat

Penningmeester : E. v.d. Steeg

Secretariaat : B. Braat, Gerrit van der Veenlaan
2, Baarn. Tel. 02154 - 12523.

Ledenadministratie : M. van der Laan-Reitsma, De Schoener
12, Baarn. Tel. 02154 - 11656.
Postcode 3742 HD.

o-o-o-o

De lidmaatschapskosten van de Historische Kring "Baerne" bedragen:

f 35,-- per jaar per gezin

f 25,-- per jaar voor een gewoon lid

f 12,50 per jaar voor een jeugdlid (14 t/m 18 jaar)

Postadres van de vereniging: Postbus 326, 3740 AH Baarn

Bankrekeningnummer : 30.47.28.292 t.n.v. H.K.Baerne

Postgironummer : 4192133 t.n.v. H.K.Baerne

INHOUD

=====

VAN DE REDAKTIE

HISTORISCHE MARKT

VAN 'T EEN KOMT HET ANDER

EEN LEZING UIT 1920

DE BAARNSE SPIN-, BREI- EN NAAISCHOOL

HET LOKALE INTERVIEW

T. PLUIM EN R. TOLMAN

HOFLEVERANCIERS IN NEDERLAND

INGEZONDEN. T. DE RUIG

KONTRIBUTIE

PROGRAMMA

0-0-0-0

VAN DE REDAKTIE

=====

In dit decembernummer schenken we aandacht aan een aantal onderwerpen, die ons gedurende de laatste maanden nogal hebben bezig gehouden.

Zo was er bijvoorbeeld de Historische Markt op 2 nov. j.l., waarvoor een groot aantal leden van de H.K.B. zich volledig heeft ingezet.

Een nabeschouwing is dus zeker op zijn plaats.

Een reproductie van een kaart uit 1720, die op de Historische Markt te koop was, was de onverwachte aanleiding voor een tweede artikel.

Archiefmateriaal uit de nalatenschap van Dr. Astro verschaftte ons verder diverse interessante gegevens, waaruit we ook in de toekomst nog kunnen putten.

En de rest van de copy werd eigenlijk verzorgd door onze eigen leden, zoals Mevr. Mohr, die zo welwillend was toestemming te geven voor het afdrukken van de door haar gehouden lezing.

Natuurlijk kunnen we altijd nog meer copy gebruiken of misschien hebt u ideeën, waarmee de redactie haar voordeel kan doen.

Schroomt u dan niet om het ons te laten weten.

Wij zorgen voor plaatsing in een volgend nummer.

Een nummer dat bijzonder gaat worden, al was het alleen maar omdat "Baerne" vanaf 1986 een nieuw gezicht gaat krijgen.

Hoe ons blad er precies uit gaat zien, blijft nog een verrassing. Wij wensen tot slot alle lezers van Baerne prettige feestdagen en een zonnig 1986 toe.

HISTORISCHE MARKT WAS SPANNEND EN GEZELLIG

=====

Met een nettobedrag van ruim f 4500,-- is de Historische Markt van Baerne afgesloten en het bestuur is blij met die opbrengst.

Dat geld gaat naar het fonds voor aankopen van de Oudheidkamer.

Maar de Historische markt, die een traditie begint te worden, wordt niet alleen opgezet om de kas te spekken.

Het is ook een gezellige ontmoetingsbijeenkomst van mensen die van oude spellen houden.

Een gelegenheid waarbij steeds weer heel wat te beleven valt.

De markt, die op zaterdag 2 november in de Waldheim-mavo aan de Vondellaan werd gehouden, heeft ook deze keer, net als twee jaar geleden, bijgedragen tot de onderlinge kameraadschap in de Historische Kring en die kring heeft zich naar buiten weer eens goed gemanifesteerd.

De bestuursleden en andere actieve leden hebben zich danig geweerd om deze markt tot een succes te maken

Er is enorm veel werk verzet bij de voorbereiding en de opbouw van deze markt en op de dag zelf hebben veel mensen de verkoop op zich genomen.

Daarna is door al die enthousiaste vrijwilligers de markt netjes opgeruimd en afgewikkeld.

Bezoekers zullen nauwelijks een vermoeden hebben gehad van wat er allemaal aan zo'n markt vastzit.

Het bestuur heeft de medewerkers in een hartelijk en persoonlijk schrijven bedankt en hier mag dan worden gezegd, dat de leden op hun beurt grote waardering hebben voor wat gedaan wordt door die bestuursleden: mevrouw Bep Grootendorst, de onvermoeibare en altijd inspirerende waarnemend-voorzitter; Evert van der Steeg, de penningmeester die wonderen doet met onze beperkte kas en die zo secuur met onze financiën omgaat; en Bart Braat, de ijverige en steeds geïnteresseerde secretaris.

In dit verslag moeten niet zoveel namen worden genoemd, want het werk van de een is niet belangrijker dan dat van de ander, maar dit drietal moet wel vermeld.

Op die zaterdag was het s'morgens een drukte van belang, misschien ook omdat sommige mensen begrepen dat de mooiste of aardigste dingen er het eerste uit zijn.

Later in de middag nam de belangstelling wat af, maar over de hele dag genomen was het een genoeglijke drukte.

Konstplaten

Een van de meest interessante kramen was die met oude boeken en prenten.

Daar waren werkelijk heel bijzondere antiquarische objecten.

Enkele notities van wat er voor de liefhebber te genieten viel: De Bijje-Korf des Gemoeds van ongeveer 1710 met honderd prenten en gravures; een ander kostbaar werk; Driehondert

Schriftuurlijke Dichttafelen met nieuwe Keurige Konstplaten
Nu voor een groot deel voor de eerstemaal in't Licht gegeven.

MDCCLVIII, dus 1758.

En dan nog: De Kleine Printbijbel met 150 kopergravures uit 1743.

Tenslotte trokken ook veel aandacht: de gravures uit de werken van Jacob Cats.

Door deze stand kreeg onze markt niveau en dat gold ook voor de stand met antiek en brocante.

Daar was immers Chinees porselein van tien eeuwen oud en andere Chinese keramiek uit de veertiende en vijftiende eeuw.

Je zag er achttiende eeuws Boerendelft, interessante eeuwenoude tegels en nog veel meer boeiende voorwerpen.

Het goede niveau van deze markt werd tevens bepaald door de afdeling pre-historische vondsten uit Grand Pressigny (Midden-Frankrijk) en elders: vuurstenen werktuigen van minstens vierduizend jaar geleden, een fragment van een mammoetbot en fossiele sponzen.

In die zelfde hoek waren er voor liefhebbers van oud zilver mooie lepeltjes en andere voorwerpen, waaronder een schouwburgspionnetje dat door iedereen bekeken moest worden. Een kraam met heel fijne kostbaarheden.

Oranje-zaterdag

Dan mag hier worden vermeld: de afdeling Oranjehuis met heel veel boeken, ansichtkaarten, tijdschriften, albums en platen.

Hier viel te noteren: "Het gebed des volks voor zijn vorstenhuis" van Dr. J.H.Gunning JHzn uit 1936;

"Herinneringen aan den Oranje-Zaterdag 9 September 1933 ter gelegenheid van het 35-jarig regeeringsjubileum van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina" en: "Vijftig jaren. Gedenkboek ter gelegenheid van het Gouden Regeeringsjubileum van H.M. Koningin Wilhelmina op 31 augustus 1948!"

En voor maar een paar gulden kon je er meenemen: een heel mooi Herinnerings-album, bij Wilhelmina's veertigjarig regeeringsjubileum in 1938, met fraaie foto's.

(Zevenenveertig jaar geleden maakten ze keurig drukwerk met uitstekende foto-illustraties. Die kwaliteit wordt tegenwoordig vaak niet gehaald).

Tenslotte waren er in die kraam nog veel aardige herinneringen aan de tegenwoordige koninklijke familie;

"Prinses Beatrix trouwt"; "De zes kleinkinderen van Soestdijk" "Prinsessen krijgen kinderen"; en "De Heer en Mevrouw Van Vollenhove".

Dierbare zaken voor verzamelaars die een Oranje-collectie opbouwen en voor anderen met bijzondere belangstelling voor de geschiedenis van ons Koningshuis.

Versierde kaarsen

Voor deze markt waren door Kringleden mooie bloemstukjes gemaakt in verrassend harmonische kleurschakeringen, alsook kaarsen met prachtige bloemversieringen.

Hulde voor ditkreatieve werk!

Daar tegenover stond een kraam met prentenboeken, puzzles, lotto en andere spelletjes, terwijl ook poppen werden verkocht. Er was een tombola: kinderen konden kleine prijsjes winnen, en er was de kraam met onze mooie wenskaarten:

van de oude brug over de Eem (een magnifieke reproductie), van Groeneveld en van Soestdijk.

Kaarten waar we straks met Kerstmis en Nieuwjaar vrienden in binnen- en buitenland mee kunnen verrassen.

(Nog te koop bij de Historische Kring).

Verkade-albums

Tenslotte dan: de stand met boeken, die voor deze markt door Kringleden en anderen voor de verkoop waren afgestaan, en waar veel bijzondere werken te zien waren, als een collectie oude Verkade-albums over de natuur en het Nederlandse landschap geschreven door dr. Jac. P. Thijssse en voorzien van plaatjes door Jan Voerman, L. Wenckebach en Jac Koeman. Boeken van voor de oorlog.

Voor de ouderen onder ons werken vol nostalgie: het spannende moment bij het aanbreken van de ontbijtkoek om te zien wat voor een plaatje er bij zat.

De Tweede Historische Markt in de geschiedenis van Baerne was opnieuw een spannende en vrolijke gebeurtenis.

We zien al weer uit naar de volgende markt.

Hans Bronkhorst

o-o-o-o

VAN 'T EEN KOMT HET ANDER

=====

Om eerlijk te zijn...uitgesproken leuk vonden onze bestuursleden het nu niet, dat zij midden in de drukte voor en rond de Historische Markt om de haverklap werden gebeld door werknemers van de firma Bosch en Keuning.

Deze firma had kennelijk een quiz georganiseerd onder het personeel en één van de vragen betrof het kanaal van Utrecht via de Eem naar de Zuiderzee, dat nooit tot stand gekomen is.

Allemaal kennen we de prachtige kaart van het plan van 1720 (hangt aan de wand in onze kelderruimte) en allemaal weten we wel iets van de toenmalige windhandel.

Maar wie was nu de ontwerper van het plan respectievelijk met een modern woord projectontwikkelaar?.

Achteraf hebben we onderling ook gelachen om de verschillende manieren, waarop we benaderd werden.

Uiterst vriendelijk en bescheiden veelal, maar ook gewichtig zoals die meneer, die door een bestuurslid van de Historische Kring Bunschoten naar ons was verwezen i.v.m. een scriptie!, die hij moest maken over het kanaal.

Hoe dan ook ... als je maar vaak genoeg dezelfde vraag hoort kun je tenslotte niet nalaten er toch eens in te duiken en in elk geval voor jezelf alles eens op een rijtje te zetten, vooral omdat je weet, dat er diverse plannen geweest zijn. Als je dan begint met in het Rijksarchief in Utrecht uit te zoeken welke kaarten er van het geprojecteerde kanaal zijn, wordt je daar ietwat vragend veelbetekenend aangekeken.

Tja, ook daar is men herhaaldelijk gebeld door mensen van Bosch en Keuning.

Maar even later ben je Bosch en Keuning volkomen vergeten en gaat er een lampje bij je branden als je de eerste en oudste kaart van de geprojecteerde vaart uit 1641 voor je ziet.

Je leest: "Afteykeninge van seekere vaarte wt (uit) de Stadts-graften van Utrecht tot in de Eem ende Zuyder-zee, sonder den Hollandschen bodem te raken, aangewesen door den heere Godert van Rheede, heer van Nederhorst ende na der hant door de gecommiteerdens van de Ed:Mo: heeren Staten Slandts van Utrecht enz."

Zonder de Hollandse bodem te raken dus.

Denken we even aan de vele strubbelingen, grensgeschillen en veenoorlogen met Holland!

Geen wonder, dat de Heren Staten van Utrecht een eigen verbinding met de Zuiderzee wilden.

Het plan (zie afdruk) van 1641 laat ons de vaart van Vreeswijk over Jutphaas naar Utrecht zien (Vaartsche Rijn) en dan over Blauwkapel en Groenekan langs Pijnenburg en Soestdijk naar de Eem.

Er zijn diverse kaarten uit 1641, allen getekend door J. Ruisch, w.o. een profiel-afbeelding, een doorsnede van de vaart ofwel "Afteckeninge van de form van de Nieuwe te graven Vaert, genomen op de hoogste plaetse".

Ook van de hand van Ruisch is een iets afwijkend plan, niet langs Blauwkapel en Groenekan, maar langs de Bilt naar de Vuursche Steech en verder als het eerste plan, d.w.z. door de Pijnenburger grift oftewel de Praamgracht naar de Eem.

Op een kaart van 1660 zien we in feite het eerste plan voor de te graven vaart, maar lezen nu "dienende tot het maecken van een Waterlosinge over den Stichts en Bodem".

Ook wateroverlast moet mede een reden zijn geweest bij de totstandkoming van het plan.

Interessant zijn ook uit 1660 tafels met namen van de eigenaars van de landen "gelegen tussen het Stadts Cingel en de Rivire de Eem" en met afstanden.

Op de bijbehorende kaart van de terreinen staat de vaart echter volgens een derde richting geprojecteerd, midden tussen het eerste en tweede plan doorgaand.

Een vrijwel gelijk plan zien we vervolgens in 1675, waarop de vaart echter als een rechte lijn van Utrecht naar de Eem getrokken is.

Dan volgt het jaar 1720 met de "Nieuwe en Nette aftekening van de DoorGravinge die er staat te Geschieden, beginnende van de Stadt Utrecht tot aan Spakenborg in de Zuyder Zee etc."

De nieuwste en mooiste kaart, maar... we schrijven 1720, het jaar waarin de wind- of aktiehandel hoogtij vierde. Kijken we in de encyclopedie naar aktiehandel, dan lezen we: Actiehandel of windhandel in aandelen van bestaande en talloze nieuw opgerichte compagniën, ca 1719 van Parijs en Londen naar Nederland overgewaaid.

Op de dolle speculatiewoede volgde snel de ontnuchtering". Nieuwe compagniën verrezen als paddestoelen uit de grond en koeien met gouden horens werden de aandeelhouders in het vooruitzicht gesteld, maar ... velen zagen nooit een cent van hun geld terug.

HET GROOTE TAFEREEL DER DWAASHEID,

Vertoonende de opkomst, voortgang en ondergang der Actie,
Bubbel en Windnegotie, in Vrankryk, Engeland, en
de Nederlanden, gepleegt in den
Jaare MDCCXX.

Zynde een Verzameling van alle de

CONDITIEN EN PROJECTEN

Van de opgerigte Compagnien van Assurantie, Navigatie, Commercie, &c.
in Nederland, zo wel die in gebruik zyn gebragt, als die door de
H. Staten van eenige Provintien zyn verworpen:

als meede

KONST-PLAATEN, COMEDIEN EN GEDIGTEN,

Door verscheide Liefhebbers uytgegeven, tot beschimpinge dezer verfoeijelyke en be-
drieglyke Handel, waar door in dit Jaar, verscheide Familien en Persoonen van
Hooge en Lage stand zyn geruineerd, en in haar middelen verdorven, en de
opregte Negotie gestremt, zo in Vrankryk, Engeland als Nederland.

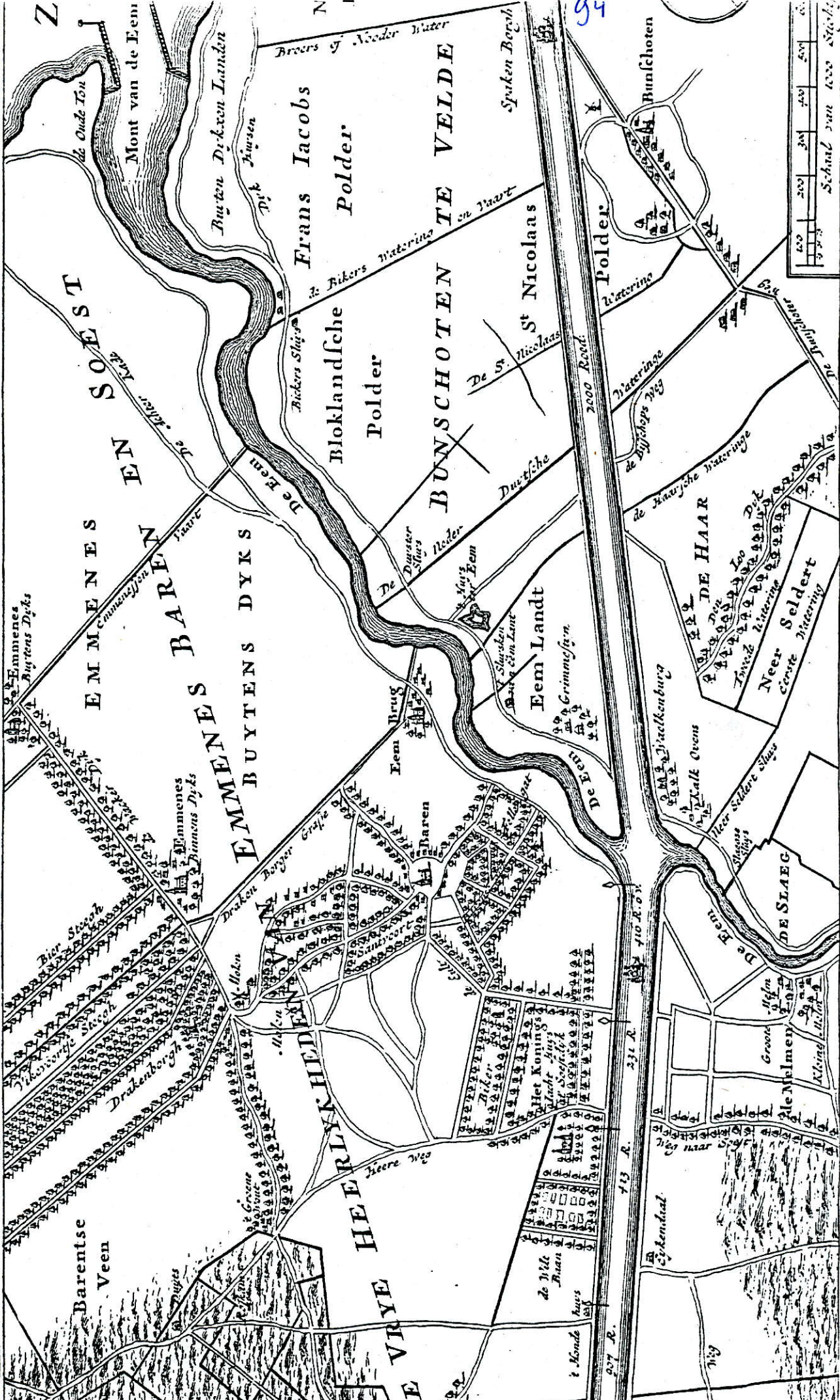
*Zo lang den Gier'ge Mensch
Is voorzien van geld en goed,
Krygt den Bedrieger tot zyn wensch,
Want hem de Gier'ge en Onnoz'le altyd woed.*



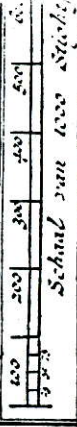
Gedrukt tot waarschouwinge voor de Nakomelingen, in 't
noodlottige Jaar, voor veel Zotte en Wyze. 1720.

NIETJE

NIETJE



94



NIEUW

NIEUW

Z

N

SOEST

EMMENES

BAREN

BUYTENS

Frans Jacobs Polder

Bloklandsche Polder

BUNSCHOTEN

VELDE

Eem Landt

HEERLYKHEID

DE VRIE

Barentse Veen

Sydenhul

Groot-vlemlen

Klein-vlemlen

Weg naar Dijk

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Weg

Vrij veel mensen in goeden doen zijn op deze manier hun geld kwijtgeraakt, ook in onze provincie Utrecht.

Enkele slimmerikken refereren bij de Staten van Utrecht aan het aloude plan.

Zij zeggen, dat de provincie Utrecht "weegens haare schoone Situatie niet minder als de andere Provintien tot het Commertieeren bequaam is en nog meer worden soude wanneer het Anno 1669 aan haar Ed.Mog. de Staaten van de Provincie Utrecht overgegeven project, tenderende tot verdieping van de Vaart van Utrecht in de Eem, en voorts tot in de Zuider Zee wierd geexecuteerd."

Zij vragen dan ook toestemming tot oprichting van een compagnie van Commerce en Assurantie en mede vergunning tot "opregting van een Wisselbank in de stad Utrecht en het houden van loterijen".

Het kapitaal van de compagnie zal bestaan uit tien miljoen, verdeeld in tienduizend aandelen van duizend gulden elk!

Wie de 17 voorwaarden heeft doorgelezen moet echt wel onder de indruk van het plan gekomen zijn.

Het ziet er allemaal heel serieus uit en 6 % per jaar klinkt niet gek.

Hoe het afliep weten wij nu, maar de inschrijvers uit 1720 uiteraard niet.

N.a.v. wat we in feite oplichting op grote schaal kunnen noemen verscheen een boek onder de titel "Het Grote Tafereel der Dwaasheid" met "Konst-platen".

U begrijpt het al, uit dit boek komt ook de fraaie dubbele kaart van ons kanaal, waarvoor wij nu grif een paar honderd gulden neertellen.

In het boek uit 1720 vinden we alléereerst "de Conditien van de Compagnien van Commerce en Assurantie van alle Steeden zo van Holland, als Noord-Holland, die met consent van haar Ed.Achtbaare genegotieerd worden".

Met consent haar Ed.Achtbaare, ja, dat klonk vertrouwenwekkend.

In het boek zo'n dertig projecten, waaronder op blz. 10/11/12 de compagnie, die zich met ons kanaal onledig hield.

Het plan op zich moet toch zo gek niet zijn geweest, want ondanks de trieste ervaringen van 1720 bleef het ook nadien de gemoederen bezig houden.

In 1818 zien we opnieuw een kaart van het terrein tussen de stad Utrecht en de rivier de Eem "ter beoordeling van het plan om een bevaarbaar kanaal te maken tussen de stad Utrecht en de rivier de Eem."

Van het een komt het ander en van het kanaal, dat er nooit kwam, verder voor gezien latend, verdiepen we ons nog even in "Het Groote Tafereel der Dwaasheid" (zie afdruk titelpagina).

Behalve "de conditien van de compagnien" vinden we ook enkele kostelijke blijspelen, brieven en gedichten, alles de windhandel van 1720 betreffend.

Veelal breed uitgesponnen natuurlijk, maar vaak ook erg geestig.

Wat dacht u van de rolverdeling in het stuk "De Windhandel of Bubbels Compagnien" met o.a. de Heren Wingaren, Edeling, Windvang, Schoonpraat, Trouwhart, Hooprijk, Snoever, Twistgraag en Waaghals ?

Of het Blijspel "De bedriegelyke Aktionist of De Nachthandelaars" met o.a. de Heren Jonkhert, Vroomaard, Deugdrijk, Schrokhart, Waanwijs, een oostindiesvaar Klaas Onrust en de makelaars Schoonpraat en Houwvast.

Zo kunnen we doorgaan met een klucht met Geloofal, Eelhart en Loshoofd, maar ook de gedichten vragen onze aandacht. Gedichten, die door ons in eerste instantie niet helemaal begrepen worden omdat ze op een bepaalde compagnie slaan, waarvan wij het verhaal niet kennen, maar die kostelijk blijken te zijn als je net iets over die compagnie hebt gelezen.

Een meer algemeen gedicht, waarin een groot aantal compagniën onder de loep of liever op de hak wordt genomen en dat dan ook voor zich spreekt, vindt u afgedrukt met als titel: "Prijs-courant der Aktien, van alle de Steden van Nederlandt of de Nieuwmodese Aktiekramer".

G.H. Grootendorst - Doornekamp

Gegevens ontleend aan:

Top. Atlas Prov. Utrecht, R.A.

Alg. Winkler Prins encyclopedie

Het Groote Tafereel der Dwaasheid, 1720

(met dank voor gebruik van dit laatste boekwerk aan de Heer C. v.d. Steeg)

N.B. Van het rechtergedeelte van de kaart uit 1720 (zie verkleinde afdruk in dit blad), waarop onze omgeving, is een reproductie in kleur bij onze kring verkrijgbaar à f2,50.

o-o-o-o

Maandag 11 november j.l. hield ons lid mevr. G.C. Mohr-Horsman een lezing over de Russische revolutie voor de leden van onze vereniging en voor andere geïnteresseerden.

De belangstelling was bijzonder groot en geen enkele stoel was dan ook onbezet in het Trefpunt.

Eigenlijk was het een lezing over een lezing, die haar schoonvader Ir. M. Mohr in oktober 1920 hield voor het Rode Kruis.

In 1898 vertrok de Hr. Mohr als 22 jarige ingenieur naar Rusland, waar hij eerst voor een Duitse firma werkte en later zelfs directeur van de elektrische Centrale in Petersburg werd. Petersburg was toen het centrum van de Russische cultuur en er woonden veel nederlanders.

De Hr. Mohr was tevens freelance-journalist voor het handelsblad en voorzitter van de Nederlandse vereniging.

In deze laatste hoedanigheid ontving hij zelfs een sigarettenkoker uit handen van de toenmalige Tsaar Nicolaas II.

In februari 1917 brak de revolutie uit en aangezien veel nederlanders niet wegdonden, werden ze medeslachtoffer, leefden in voortdurende angst en raakten al hun bezittingen kwijt.

Pas in 1920 stuurde de Nederlandse regering een schip om de ca. honderd Nederlanders op te halen.

Een lezing uit 1920

M. E. A. W. MOHR

Lezing gehouden door Ir. M. E. A. W. Mohr voor het Rode Kruis, Amsterdam, in oktober 1920, na zijn terugkeer uit Rusland met een honderdtal landgenoten per S.S. Lingestroom in het voorjaar van dat jaar.

Het bestuur van uw vereniging heeft mij uitgenodigd te komen spreken over Rusland in de laatste jaren. Daar ik een twintigtal jaren in Rusland gewoond heb, er zowel de zeer goede als de zeer kwade tijden heb meegemaakt, wil ik daaraan gaarne voldoen. Alleen, ik vrees, dat hetgeen ik ga zeggen, wat ik gedeeltelijk hier op papier gebracht heb, niet genoeg zal voldoen aan de eis van wetenschappelijkheid, die uw vereniging in haar vlag voert, maar een wetenschappelijke, theoretische behandeling van het communisme acht ik niet op mijn weg te liggen.

Mag ik u, om te beginnen, nog eens even de loop der gebeurtenissen, die u indertijd in de kranten hebt gevolgd, in het geheugen roepen. Het was in februari 1917, dat de revolutie uitbrak, een revolutie, die ons toen allen onvermijdelijk en velen van ons zelfs wenselijk toescheen. De ontegenzeggelijk grove fouten van het oude regime, de grenzeloze ongetelde verliezen aan mensenlevens in de drie jaren van ongelukkig gevoerde oorlog, de grote oorlogswinsten gemaakt door enkelen, moesten daar wel toe leiden. Wel vielen er slachtoffers in de februari-revolutie, maar betrekkelijk niet veel; de orde werd niet noemenswaard gestoord en daar de leiding terstond in handen kwam van bekende, zeer gematigde mannen als Miljoekow, Roditsjew en als uiterst links element Kerenski, was men in brede kringen van mening, dat er een gematigd democratische regeringsvorm de oude, autocratische zou vervangen. En al hoort men vaak zeggen, dat

elke revolutie noodzakelijk tot het alleruiterste moet doorrazen aler eer land weer tot rust kan komen, wellicht was toch nog het alleruiterste voorkomen, zo er niet twee omstandigheden waren bijgekomen: het besluit der nieuwe regering om de oorlog aan de zijde der Entente voort te zetten en de komst in april van Lenin en zijn makkers, die – men heeft het Duitsland zeer kwalijk genomen – de enige Russen waren, die het recht kregen door Duitsland naar hun vaderland te reizen. Deze bolsjewiki (het woord betekent mannen van de meerderheid, omdat zij op een zekere vergadering van socialisten in 1903 bij een principiële stemming over de verdere taktiek der partij de meerderheid hadden behaald), deze bolsjewiki namen terstond, wat tot hun komst nog niet gebruikelijk was, een heel mooie villa van een tot welvaart gekomen ballerina in bezit, gelegen aan een groot plein en nu werd er dag en nacht, letterlijk dag en nacht, van het balkon van dat huis voor den volke geoorde: Ja, jelui hebben nu wel revolutie gemaakt en dat is ook best geweest, maar dat is maar het begin. Dat was slechts de strijd tegen het oude regime; nu moet de klassenstrijd worden gestreden tot het einde, nu moet het kapitaal vernietigd en de dictatuur van het proletariaat worden gevestigd.

Eerst kwamen er enkelingen luisteren; het volk stond er nog wat vreemd tegenover, wist niet goed of dat wel alles geoorloofd was en wel goed zou aflopen; twijfelde of het werkelijk wel zou mogen handelen volgens de zo dikwijls door die redenaars herhaalde leus: Steelt toch het gestolene terug, maar allengs werd het voller op het plein, waar die verleidelijke leuzen dag in dag uit weerklonken, waar men beloofde aan de gehate oorlog een einde te maken, en ik herinner mij er

eens om twee uur 's nachts langs gekomen te zijn, dat er een mensenmassa van duizenden koppen doodstil stond te luisteren. Op alle hoeken van de straten, door het gehele land, had die propaganda plaats, merkwaardigerwijze vooral 's nachts in de zomermaanden. Allengs meenden de bolsjewiki te kunnen rekenen op de garnizoenen van Petersburg en Moskou, zij deden in juni een poging om de tijdelijke regering omver te werpen, die mislukte. In oktober een tweede die slaagde en waarbij Kerenski, die vrijwel alleen was overgebleven van de machthebbers van februari en die, zoals ik hem heb horen zeggen, meende een volk van honderd miljoen mensen te kunnen regeren niet met de zweep en met dwang, maar met het levende woord alleen, waarbij Kerenski de vlucht moest nemen. Het was een benauwende nacht op 25 oktober 1917. Eindeloos geknetter van mitrailleurs en af en toe een boem van een scheepskanon van op de Nawa liggende oorlogsschepen. Het winterpaleis, de zetel van Kerenski's regering, slechts verdedigd door een bataillon vrouwen en kadetten van de militaire scholen, werd beschoten en tegen de ochtend genomen, waarmee feitelijk na gevangenneming van enige der voornaamste medewerkers van Kerenski de tweede omwenteling tot stand was gekomen. Nog een paar dagen van straatgevechten, die met een wreedheid werden gestreden zoals slechts de burgeroorlog hem kent, en de dictatuur van het proletariaat was gevestigd. Ik heb tonelen gezien, waar je haren van te berge rijzen. De telefooncentrale werd door een twintigtal jongens, kadetten, nog een dag lang verdedigd en toen ze eindelijk werd ingenomen door Lenins soldaten, werden de nog overlevende verdedigers uit de bovenste verdieping gegooid en hebben wij er een van die jongens letterlijk door een volksmenigte zien uitscheuren. Ik geloof dat er iets gruwlijkers dan burgeroorlog niet bestaat en eenmaal ontkerend, schijnt hij ook niet licht tot stilstand gebracht te kunnen worden. Te beginnen met die dagen is Rusland het terrein van één aaneengeschaalde burgeroorlog geworden.

25 oktober, nu juist drie jaar geleden, werd het land dus een communistische republiek, bestuurd door arbeiders en soldatenraden, die er tijdelijk, tordat het gevaar voor een contrarevolutie geheel zou zijn geweken, de dictatuur van het proletariaat hadden te handhaven. Feitelijk, zoals u wel bekend zal zijn, valt er

echter nauwelijks te spreken van een dictatuur van een tiental mannen, die zich de leiders van het proletariaat noemen en die er wel deugdelijk voor zorgen, dat die raden of sowjets (vandaar de naam sowjetrepubliek) niets anders dan wassen neuzen blijven.

Wat de positie van de nieuwe machthebbers van de beginne af zeer sterk maakte, was dat zij terstond onderhandelingen aanknoopten voor de vrede. Ik zou er hierbij wel eens op willen wijzen dat, volgens mij, toch de buitenlandse politiek de sterke zijde van de bolsjewiki is, omdat zij, ontdaan van alle onware en ouderwetse diplomatie, volkomen open en zeer weinig gecompliceerd spel speelden. De eerste onderhandelingen in Brest-Litowsk werden tot niets, daar de Duitsers, overwinnaars als zij waren, de onmogelijkste eisen stelden. Men ging uiteen om elk thus nog eens te overleggen en toen een maand later de Duitse generaal Hoffmann met nieuwe voorstellen kwam, werd er in Petersburg en Moskou luide verkondigd en aan de hoeken van de straten aangeplakt: Wij willen vrede tot elke prijs en daarom gaat Trotski naar Brest-Litowsk en zal daar de vredesvoorwaarden onderteekenen zonder te eerst te lezen. Wat dan ook gebeurde. Voor het hele volk en ook de buitenwereld was het bewijs geleverd van de absolute vredelievendheid der bolsjewiki, en de Duitsers, - ja, die zaten er wat mee. Zij hadden nu wel hun vredesverdrag, maar hoe het te doen uitvoeren? Komen de bolsjewiki de verplichtingen niet na - en daar dachten die natuurlijk niet aan -, dan zijn er weer reuzenlegers voor nodig om hen daartoe te dwingen en die legers konden zij niet meer missen, zodat het hele verdrag een dode letter bleef, wat de sluwe Trotski wel voorzien had. De soldaten hadden trouwens vanaf het begin der tweede revolutie niet meer gevochten, maar hadden op Lenins raad de zogenaamde verbroedering begonnen, waren ongewapend en masse uit hun loopgraven gekomen en naar de vijand toe gegaan om vriendschap te sluiten, waar de Duitsers in de regel op gingen. En inmiddels stroomden de miljoenen van grijze soldaten, na eerst de kanonnen en soms ook geweren en ammunitie aan de gewezen vijand te hebben verkocht, terug het land in, zich aan geen enkel bevel, aan geen geregelde treinenloop en aan geen organisatie hoegenaamd meer houdende, en legden daardoor de grondslag tot de

omwringing van het gehele economische leven, die in drie jaren tijd het land te gronde zou richten.

De communistenleiders kregen dus nu hun handen vrij, de gelederen hunner volgelingen werden nog aanmerkelijk versterkt door massa's gerecruteerd uit het nu vrijgekomen leger en vooral uit de nu werkeloze vloot en zij konden al hun energie gebruiken om het ongelukkige land met meedogenloze gestrengheid die vorm van samenleving op te dringen, die hun als een ideaal-toestand voorkomt, - dat in theorie misschien ook is, doch die in de praktijk nog onbruikbaar bleek dan het kapitalistische stelsel.

Heeft men hier in het Westen eigenlijk wel een goede voorstelling van die leiders? 'k Geloof haast van niet. De meeste van die kopstukken heb ik herhaalde malen horen spreken. Ik ging vooral in de eerste tijd veel naar meetings en volksvergaderingen. Van Lenin ken ik een paar der intiemste vrienden en enige andere ken ik persoonlijk.

Lenin stamt af van een familie van kleine grondbezitters; zijn vader was directeur van een Russische school. Misschien zit er ook wel wat Tataars bloed in hem, naar zijn scheve ogen te oordelen. 't Is buiten kijf dat hij een man is, die het eerlijk meent en nooit zijn eigenbelang ook maar enigszins een rol laat spelen. Reeds als student sloot hij zich aan bij de revolutionairen, nadat men zijn broer, die beticht werd van betrokken te zijn geweest bij de moord op Alexander II, had opgehangen. Jarenlang heeft hij in Siberië gezeten als banneling en uit die tijd heb ik dikwijls van hem horen vertellen door een van mijn goede kennissen - later professor in Rostow -, die die tijd met hem had doorgemaakt en die voor hem door het vuur ging. Na Siberië woonde hij in Zwitserland en Frankrijk, waar hij tot een verwoed aanhanger van Marx werd, wiens theorie hij als een evangelie beschouwt, welke hij verlangt door te voeren tot de uiterste consequentie. Fanatiek ziet hij slechts, dat het communisme moet worden ingevoerd. Daar gaat hij van uit, laat hij niet meer aan tornen, daarover discussieert hij niet meer. Eenmaal aangenomen dat dat moet, ziet hij ook in dat de bezittende klassen (en die dan genomen in de ruimste zin) zich daartegen zullen verzetten, dat die klassen als zodanig zullen moeten worden uitgeroeid, moeten verdwijnen.

en dat dat alleen zal kunnen als er wordt ingevoerd die dictatuur van het proletariaat, die al wat nu bestaat aan vormen van samenleving te niet doet, waarna dan – en hier zit de moeilijkheid natuurlijk –, het nieuwe zal worden opgebouwd. Krasin, de tegenwoordige vertegenwoordiger der bolsjewiki in Londen, zei mij eens: „Niemand van ons begrijpt Lenin, mer zijn schele ogen kijkt hij over onze hoofden heen en ziet over de eeuwen heen, ziet dingen die wij niet bevatten.” Dat hij voor zich persoonlijk niets nodig heeft, kwam nogal humoristisch tot uiting in de verzuchting van een andere van zijn medewerkers, Goekowski, die mij eens vertelde: „’t Is een ellende met hem; wij moeten er altijd voor zorgen dat hij renminste een fatsoenlijk pak heeft, althans als hij moet representeren.”

Hoewel fanatiek, is hij een koud mathematicus, dat hoor je zelfs als hij tegen een volksvergadering spreekt, en van hem wordt gezegd dat, als het misloopt en zij eens het veld zullen moeten ruimen, nadat ook de helft van zijn eigen proletariaat in de bloedige chaos is omgekomen, hij als een chirurgijn zal zeggen: „Ja, die diagnose was toch juist, de operatie is goed gelukt, alleen de patiënt is overleden. Wij zullen over een driehonderd jaren nog eens zulk een operatie moeten doen.”

Trotski is van een heel ander slag. Een man met een donker, sterk joods havikgezicht, hartstochtelijk, ook met een ijzeren wil en eerlijk in zijn bedoelingen. Een man die een volksmenigte volkomen meesleept door zijn revolutionair pathos. Als je hem hoort spreken, dan begrijp je wel, dat het hem gelukt is een leger, het rode leger, uit de grond te stampen, op de puinhopen van het oude leger. Dan begrijp je ook, dat hij meedogenloos de vertegenwoordigers van dat oude leger, de officieren, zo hij 't nodig achtte, vernietigde.

Naast deze twee reuzen staat nog een rij van anderen. In Petersburg speelde de hoofdrol, de dictator zou ik zeggen van het Noorden, Zinowjew, eveneens een jood, Apfelbaum genaamd, een reddenaar bij de genade Gods, maar een man die zich in zijn particuliere leven al heel weinig communistisch gedraagt, die zijn eigen kok in het Smoiny instituut heeft, wiens vrouw en zoon in de mooiste automobielen rijden, en die jaar zijn eigen vrienden de grote bourgeois wordt genoemd.

Zeer goed persoonlijk ken ik Goekows-

ki, de eerste minister van financies van Lenin, die echter gauw inzag, dat onder zo'n bewind de financies wat al te gauw hopeloos in de war lopen, en die nu in Reval zit en van daaruit met veel goud de propaganda in het buitenland leidt.

Dan is in de laatste tijd zeer op de voorgrond gekomen Krasin. Krasin is een van de weinige Russen, die ook al als student tot de partij behoorde. Hij is met Lenin in Siberië geweest, heeft echter later kunnen afstuderen en is een zeer kundig ingenieur geworden (Techn.Hochschule, Berlijn, later Petersburg). Zeer beschaafd man, nu in Londen.

Het is opmerkelijk dat de hoofdmannen der beweging wel voor 75 procent, de lagere commissarissen voor wel 50 procent, joden zijn. Ik zeg dat niet met antisemitische bedoeling, maar het is toch wel van belang er even de aandacht op te vestigen. Misschien is het het gevolg van eigenschappen van hen, dat zij zich tot die ideeën voelen aangetrokken, misschien is het het gevolg van de omstandigheid dat onder het oude regime de joden zoveel minder rechten hadden dan de Russen en er nu een bewuste of onbewuste rancune achter schuilt. Kamenew die eigenlijk Rosenfeld heet, Liwinow die Finkelstein heet, zijn evenmin Russen.

Dit was iets over de voornaamste mannen, die nu met ijzeren vuist begonnen te regeren.

Reeds onder Kerenski waren de verkiezingen begonnen voor een constituerende vergadering, die de regeringsvorm had moeten bepalen en een grondwet had moeten scheppen. Die verkiezingen werden ook automatisch nog voortgezet, maar toen in december de eerste gekozenen naar Petersburg begonnen te komen, werden zij op de meest cynische wijze teruggestuurd. Van een constituante wilde men niets meer weten: er waren nu arbeidersraden en door middel daarvan kon het proletariaat zijn dictatuur uitoefenen en dat was volkomen voldoende. Al heel gauw merkten wij, dat de geringste sporen van politieke vrijheid verdwenen waren. Met het vrije woord, dat onder Kerenski werkelijk vrij was, was het uit. Allengs verdwenen alle kranten, deels omdat zij verboden werden, deels kregen zij de financiële genadeslag omdat het adverteren in andere dan in de twee of drie regeringsbladen verboden was en ten slotte alle typografieën geconfisqueerd werden. En nu al

sinds bijna twee en half jaar bestaan er in het hele Sowjetrijk geen andere dan die communistische partijblaadjes.

De gevangenen raakten langzaam aan vol met politieke tegenstanders en eenvoudig leden der bourgeoisie. Enkele politieke groepen probeerden in de eerste maanden zich nog te organiseren, maar zonder succes, en hoewel er in die eerste maanden gefusilleerd zijn, zal wel nooit bekend worden, want de nu en dan door de regering gepubliceerde lijsten waren lang niet volledig. Het guillotineeren der Franse revolutie is door de communisten vervangen door het veel eenvoudigere fusilleren en daarvan is in het eerste jaar hunner heerschappij een ongelootlijk veelvuldig gebruik gemaakt. Tot hun eer moet er bij gezegd worden, dat ook menige partijgenoot of pseudopartijgenoot die van handelingen schadelijk voor de partij werd becht, na een kort verhoor tegen de muur werd gezet. Al deze terechtstellingen waren het resultaat van vonnissen uitgesproken door de beruchte buitengewone commissies tot bestrijding der contra-revolutie, die in alle steden en dorpen werden benoemd uit de hetigste partijgangsters en die langzamerhand meer macht hadden dan de volkscommissarissen zelf. Ik heb in 1919 zelf voor zo'n rechtbank gestaan en weet hoe onvolledig, hoe partijdig en willekeurig zo'n verhoor wordt gevoerd. Behalve de meedogenloze strijd, die de communisten voerden tegen al wat zij de bourgeoisie noemden, hadden zij in het eerste jaar nog een kamp uit te vechten tegen een groep van nog linksere fanatici. Dat was een verschijnsel, dat bijna belachelijk was, als het niet zo gevaarlijk was geweest voor de omwonenden. Ik had op een mooie dag de gelegenheid zo'n waanzinnige groep eens van naderbij gade te slaan. *! wordt verwijderd.*

BRIEFKAART

veestijd nog al eens
gebeurt. dan hoop ik ook ik
in de acht landelijke omgeving
op te roeken.

Met beleefden groet,
Hoogachtend,
Uw
T. Pluim

T. PLUIM
HOOFD DER WESTERSCHOOL
BAARN

Lehrer van de
Historie van de Sire (Kunst werken)



AAN

Wederbare Heer
Rinke Tolman
Journalist
Den Dolder
(Leist)

516 a
Baarn, 2 Juni 1919
HIST. KRING „BAHNE“

Leergeachte Heer!

Het zal mij een aangenaam
zijn een bericht van u te mogen
ontvangen. Wij kunnen dan een
over de Vlaemering praten.

Ik wist niet, dat u vroeger die
dichteres was. Met de „Reisebilder“
zal u wel succes hebben; ik her-
inner mij nog altijd wel een goede
aantekening gebracht die fijne humor
van kleine op mij uitloefende. In
gebruik die Reissketten dan ook
voor leetuur, als ik een volksoetere
les in 7 Duitsch gaf.

Wacht ik eens per fiets langs
den Dolder komen, - wat is den

Briefkaart, die T. Pluim in
1919 schreef aan Rinke Tolman.

ABT 1111

De lezing van de Hr. Mohr is een ooggetuigeverslag van deze woelige jaren en hoewel het niet de gewoonte is van de redactie om elke voor de H.K.B. gehouden lezing in Baerne af te drukken, willen we dit keer een uitzondering maken. In de eerste plaats om de leden, die deze avond verhinderd waren alsnog kennis te laten nemen van dit boeiende verslag, maar ook om de aanwezigen in de gelegenheid te stellen het geheel nog eens rustig na te lezen. Aangezien de totale lezing te omvangrijk is voor één aflevering van Baerne, heeft de redactie besloten het geheel in drie delen weer te geven. In dit nummer beginnen we met deel I.

0-0-0-0

VAN GEWEI TOT WERKTUIG

pre-historische werktuigen uit de IJsselmeerpolders en randgebieden.

De expositie omvat een grote hoeveelheid geweifragmenten en werktuigen van gewei. Verreweg de meeste stukken zijn afkomstig uit de uiterwaarden van de IJssel bij Spoolde (Ov.), maar werden gevonden in opgespoten grond elders in de omgeving van deze buurtschap. Zodoende is hun archeologische achtergrond onduidelijk. Een opgraving op de oorspronkelijke vindplaats had mogelijk meer klaarheid kunnen brengen, m.n. in de functie van de vindplaats en zo in de betekenis van de vondst: gaat het hier om een nederzetting of een werkplaats of betreft het misschien een offerplek; en van welke tijd precies mag die dan wel dateren? Nu tasten we in het Duister. Een raadsel dus, dat vooral intrigeert door de massaliteit van het gevondene.

De tentoonstelling werd voorbereid door het Museum Schokland van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders in samenwerking met de vereniging tot behoud van het Veluws hert, het Nederlands Jachtmuseum te Doorwerth en de archeozoologische afdeling van het Biologisch-Archeologisch Instituut van de Rijks Universiteit van Groningen.

Tentoonstellingsperiode: 29 november 1985 - 5 januari 1986.
Openingstijden: di t/m za. 10 - 17 uur
zo. 13 - 17 uur.

Groninger museum, Praediniussingel 59, Groningen.

0-0-0-0-0-0

DE BAARNSE SPIN- BREI- EN NAAISCHOOLO

Het loont de moeite om je af en toe in oude acten te verdiepen. Hoe kom je aan oude acten?

Heel eenvoudig: ze worden je door een mede-redacteur met een vriendelijke grijns aangeboden met de woorden: "Hier vind je vast wel iets in."

Je neemt de map van ietwat verfrommeld en verkleurd karton aarzelend aan.

Bij het doorbladeren ontdek je dat de inhoud bestaat uit een aantal handgeschreven documenten, soms zó fraai opgetekend, dat het allemaal met een speld geschreven lijkt te zijn.

Behalve de hoofdletters; die vormen een voorbeeld van negentiende eeuwse calligrafie.

Veel van de inkt is verbleekt, veel stukken zijn -gelukkig- gecopieerd, zodat zij makkelijker zijn te ontcijferen.

Het blijkt dat de inhoud van de map voornamelijk betrekking heeft op de Commissie van Weldadigheid, die in 1818 werd opgericht en waarvan de dateringen lopen tot 1924.

Opvallend is dat er in 1818 gesproken wordt over de Commissie van Liefdadigheid; in latere stukken is die liefdadigheid vervangen door weldadigheid.

Als leden van bestuur worden in een stuk, gedateerd 1819, genoemd:

F. Pen, schout

G. Faas Elias

P. de Roth

L. Hondius Gaukes, predikant

W. van der Worp, pastoor

Wij krijgen o.m. inzicht in een reglement van huishoudelijke administratieve werkzaamheden, dat werd aangeboden aan Hare Koninklijke Hoogheid de Prinses van Oranje.

Deze prinses was de gemalin van de toenmalige kroonprins Willem, de latere Koning Willem II.

Anna Pavlovna was kennelijk zeer sociaal voelend.

Het haar aangeboden stuk werd door haar goedgekeurd en in haar naam ondertekend door Du Caylar. Een hofmaarschalk?

Onder latere, "additionele toevoegingen", prijkt haar eigen handtekening: AnnaPavlovna, in onopvallend handschrift met een krullige onderstreping.

De Kroonprinses volgde van Soestdijk uit de werkzaamheden van de Commissie met grote belangstelling.

Ook de kinderen van "min-behoeftigen" hadden haar aandacht.

In 1826 werden op haar instigatie Spin-, brei- en naaischolen opgericht in Soest en Baarn.

Ook hiervan werd de Instructie gezonden aan Anna Pavlovna, Grootvorstin van Rusland en Princesse van Oranje.

De school in Baarn groeide uit tot een naaldvakschool in de loop van vele jaren en het is interessant om aan de hand van genoemde Instructie het handwerkonderwijs in ons dorp na te gaan.

De oorspronkelijke opzet was om meisjes uit arme gezinnen de mogelijkheid te bieden, iets nuttigs te leren.

Men ging niet over één nacht ijs.

Veertien uitgebreide artikelen werden opgesteld, waarvan er hier enige, ietwat verkort, volgen.

Opmerkelijk is nog het eensluidend afschrift voor de gemeente Soest, dat getekend was Anna, en waarbij het wapen van Soest, gecamoufleerd in een wit bloempje met groenzijden steel, in de kantlijn werd geplaatst.

Aan het hoofd van de beide scholen stonden twee Dames Directrices, die min of meer verantwoordelijk werden gesteld voor het reilen en zeilen der instituten.

Zij benoemden de "brei- en naaivrouwen, konden dezelve in hunne functiën suspenderen en desnoods geheel afzetten. De naai- en breivrouwen moesten de dames bij schoolbezoeken met gepaste ondergeschiktheid behandelen en alle mogelijke informatiën geven."

De brei- en naaivrouwen waren "verplicht zorg te dragen dat hunne school rein en ordelijk werd gehouden, alsook dat de kinderen daarop zindelijk gekleed verschijnen.

Ook zullen zij voor het aangaan der school hunne handen moeten wasschen te welken einde steeds een zindelijke handdoek aanwezig zal zijn.

De kinderen zullen moeten geleerd worden zindelijk en ordelijk hun werk te verrigten en af te maken en de school niet mogen verlaten voordat elk hunner zijn werk behoorlijk geborgen of aan de schoolvrouwen ter hand gesteld hebben." Alle werkjes werden niet alleen van het merk der Commissie, maar ook nog van een letter voorzien, de eerste letter van de voornaam van de vervaardigsters, opdat hierdoor de vorderingen der kinderen konden blijken.

Het ging niet alleen "om huisselijke bekwaamheden"; op het gedrag der meisjes werd ook terdege gelet.

De schoolvrouwen werden ernstig aanbevolen zorg te dragen dat de kinderen niet vloekten of ongeoorloofde uitdrukkingen gebruikten en onbetamelijke gesprekken hielden.

Daarop volgde: Mochten ouders of hunne kinderen dit onderwijs moedwillig verwaarlozen, dan moesten de Dames Directrices daarvan in kennis worden gesteld en verbeterde hun houding niet dan werd het huisgezin van alle ondersteuning der Commissie uitgesloten.

Dat was wel een duchtig dreigement!

Maar er waren ook beloningen.

Iedere leerling kon op een jaarlijks extraatje rekenen, met dien verstande dat "zodanig meisje hetwelk de meeste vlijt en leerzaamheid had betoond" bij de jaarlijkse prijsuitreiking als nummer één een keus mocht maken uit de geschenken.

Artikel 7 luidt: "De brei en naaischolen zullen ten kosten van de Commissie van zit- en voetbanken worden voorzien. Des winters zal aan elke school vijf ton turf worden gegeven tot verwarming van vermelde scholen, zullende men altoos zorg dragen dat het onderwijs in goede luchtige gebouwen gegeven wordt.

In een tijd van algemene onhygiëne, in dagen van rampspoed als tering en bloedarmoede, was deze maatregel al heel bijzonder.

Ook de tractementen werden in de Instructie vastgelegd.

De docenten kregen elk jaarlijks vijftig gulden toegekend en voor verschotten van garen en band werd nog tien gulden extra uitgereikt.

Voor de onkosten van het spinnen betaalde de Commissie nog eens twintig gulden.

De spinsters schijnen een klasse apart te zijn geweest. Namen de leerlingen de wol van thuis mee omdat men wellicht een schaap bezat?

Daar wordt in de stukken niet over gerept.

Vervolgens wordt de toelating van niet-behoeftigen of gegoede ingezetenen onder de loupe genomen.

"Mogt men wenschen dit nuttige onderwijs door hun kinderen te laten volgen" dan diende men zich bij de Commissie te vervoegen.

Wanneer geen redenen tot weigering van het verzoek bestond dan was het woord aan de Dames Directrices, die bepaalden hoe de schoolvrouwen moesten worden schadeloos gesteld, want ook hiervoor moest er geld worden uitgetrokken voor materiaal. Het blijkt dat de lesvertrekken niet groot waren en het strekt de Commissie tot eer dat zij ten alle tijden de kinderen van de allerarmsten voorrang gaven boven beter gesitueerden.

"Hoewel het onzen begeerte is om deze nuttige inrichting de meeste uitbreiding te geven zo blijft toch steeds onze hoofdbedoeling om het lot der behoeftigen zoveel mogelijk te verbeteren".

Ieder jaar werd één keer feest gevierd. Dat gebeurde in augustus.

Men nam serieus examens af - hier togen de Dames Directrices aan het werk - en na deze enerverende gebeurtenis volgde de prijsuitreiking, "waarna het overige van dien dag in vermaak zal worden doorgebracht".

Degenen, die de school verlieten kregen een "attest, vermeldende den tijd gedurende welke zij het onderwijs genoten hadden, hunne vorderingen, zedelijk gedrag en andermeer of minder goede hoedanigheden."

De Dames Directrices mochten de naai- en breivrouwen bij die gelegenheid met "eenig geschenk in linnen voor betoonde vlijt en goed gedrag, beloonen."

De Instructie werd ook aan de Dames Directrices uitgereikt. In een laatste alinea wijst de Commissie er op, dat deze Instructie ten alle tijde kan worden veranderd naarmate het de leden doelmatig zal voorkomen.

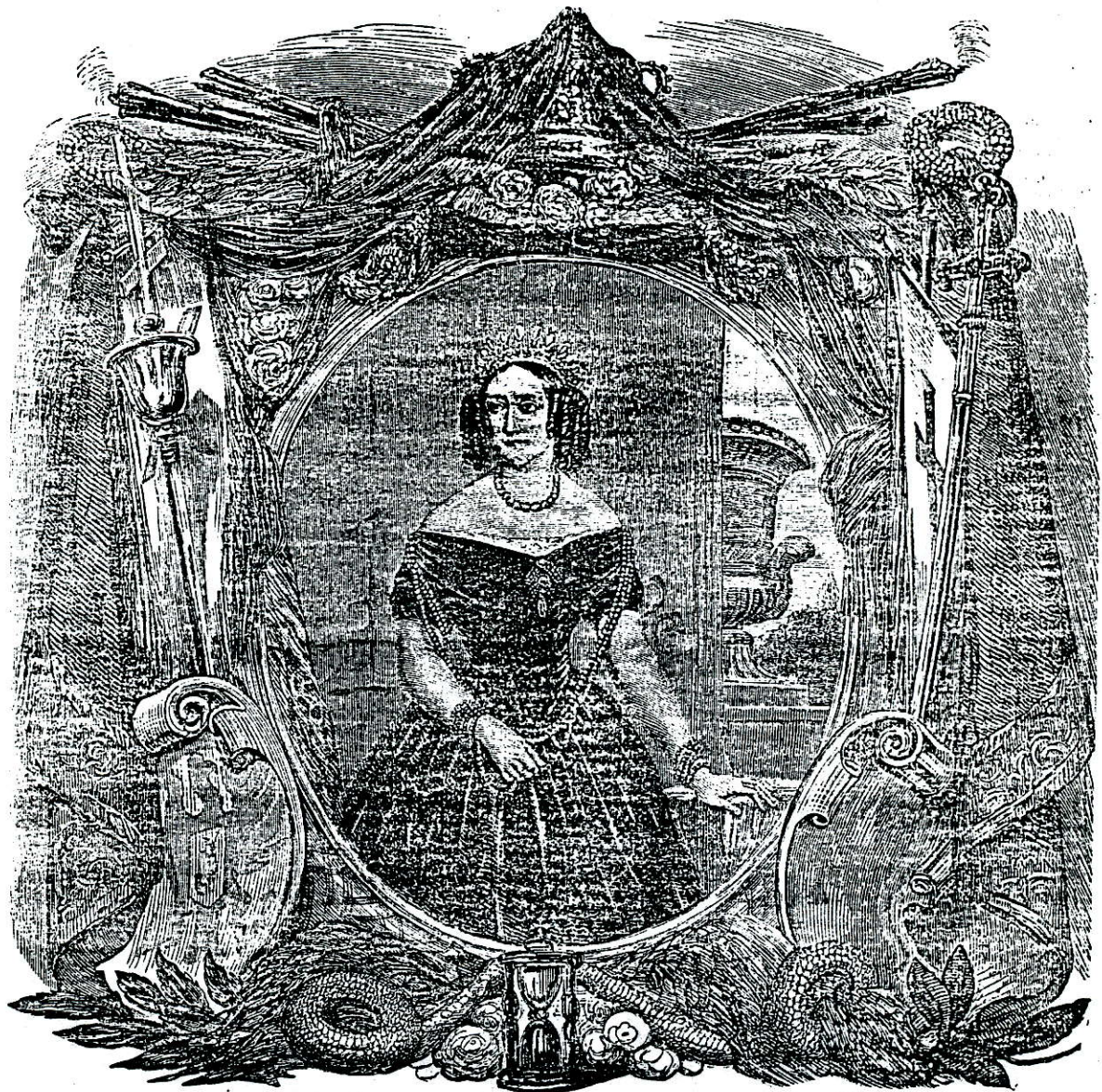
Dat was dus de zakelijke instructie ofwel het huishoudelijk reglement.

Maar er was meer. Aan de vermelde, op fraai geschept papier opgestelde instructies was een aanhangsel toegevoegd, onder de titel: Formulier der gebeden en titels van boeken in gebruik op de werkscholen van de Commissie van Weldadigheid.² Bij het aangaan der school bad men: Goede God, wij danken u voor het voorrecht, dat Gij ons boven zoovele kinderen geeft, om iets goeds te mogen leeren; leer ons in dit uur gehoorzaam en vlijtig ons werk verrigten, bewaar ons daarbij voor de zonden en zegen ons en alle onze weldoeners met Uwe Genade en Liefde, om Jezus' wil, Amen.

Zat het werk erop dan mocht men niet naar huis zonder de Dankzegging te hebben meegesproken: Hemelsche Vader, wij danken U van ganscher harte, daar Gij ons op deezen dag zoveel onderwijs gegeven hebt.

Leer ons U liefhebben boven alles; het kwaad der zonden te vermijden opdat wij goede kinderen en brave Christenen worden, en alzoo tot vreugde zijn van alle die ons weldoen.

Bewaar ons en allen die ons dierbaar zijn, en vergeeft ons onze zonden, om Christus' wil, Amen.



H. M. DE KONINGIN-MOEDER, ANNA PAULOWNA.



Naai- en breischool
aan de Torenlaan



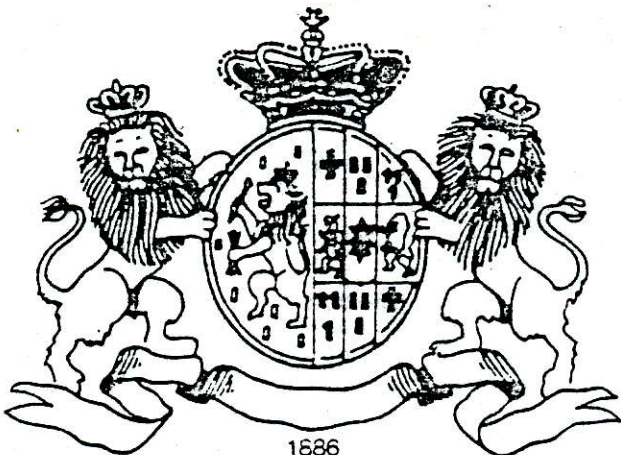
1851

BY APPOINTMENT TO HIS MAJESTY
KING WILLEM III OF THE NETHERLANDS



1839

BY APPOINTMENT TO HIS ROYAL HIGHNESS
WILLEM II CROWN PRINCE OF THE NETHERLANDS



1886

BY APPOINTMENT TO HER MAJESTY
QUEEN EMMA OF THE NETHERLANDS

Drie Hofleveranciersborden

Of de kinderen hierdoor gesterkt naar huis gingen of dat zij klompen-kletsend elkaar uit jouwden en daarbij "zedelooze taal" bezigden, vermelden de stukken niet. Men heeft slechts zijn vermoedens.....

De Titels der Boeken, gelezen wordende door één der meisjes onder het verrigten van hun naai- of breiwerk, liegen er niet om:

Eelhart, der menschen vriend, in 1804 uitgekomen.

Zedekundige verhalen en voorbeelden voor huisgezinnen, een uitgave van het Nut van 't Algemeen, uit 1808.

Wilhelmina, een handboek voor het vrouwelijk geslacht, ook in 1808 uitgegeven.

En als klapstuk kwam onder op het lijstje voor: Heugelijke zamenspraak over de koepok inenting, dat in 1806 op de markt kwam.

Zouden de luisterende kinderen echt hebben genoten van die lectuur?

Wij willen het hopen.

E. Witsenburg - Horsman

o-o-o-o-o-o-o

HET LOKALE INTERVIEW: NUTTIG OF NIET?

=====

In Spiegel Historeael van september j.l. werd een lang artikel gewijd aan "Het interview als methode bij lokale en regionale geschiedbeoefening," met als voorbeeld de leefgemeente van Oostzaan.

Het bleek een zeer leerzaam betoog te zijn, waarbij niet alleen de voor- maar ook de nadelen van gesprekken met voornamelijk ouderen werd belicht.

Men is er zeer grondig te werk gegaan, zelfs een grondpatroon voor zulk een "verhoor" werd aangegeven.

Want hoe gaat het vaak bij zo'n onderhoud?

In de loop van het vragen- en antwoordenspel krijgen onbelangrijke zaken wel eens de overhand; sommige ondervraagden voelen zich verre van zeker als het om bijzonderheden gaat en ook spelen angst voor of weerzin tegen de cassette-recorder nogal eens een rol.

Tech blijkt dit technische hulpmiddel de meest aangewezen manier te zijn om wederwaardigheden te registreren.

Het beste is om de gang van zaken gemoedelijk op te vangen. Wat hinderd het of er op de band koffiekopjes rinkelen of dat huisgenoten zich ongevraagd in het gesprek mengen?

Als de schichtigheid voor dat "rare instrument" eenmaal is overwonnen dan blijkt het slachtoffer al gauw op z'n praatstoel te zitten en dan hoeft de vragensteller maar af en toe in te grijpen om het verhaal in goede banen te leiden.

De voorstanders van het interview stelden een keurig lijstje op om aan de weet te komen hoe de bevolking vroeger leefde.

Men hield zich aan verschillende categorieën: school en werk, huiselijk leven, vrouwen en haar rol in het huis-

houden, mannen over hun bezigheden, kerkelijk leven, vrijetijdsbesteding.

Al die onderdelen konden naar believen worden uitgebouwd of verbonden met elkaar.

Wie het onderwijs bij de kop nam ging in op de kwestie leerkrachten, lokalen, leermiddelen, meubilair.

Voor vrouwen kwam het leven binnenshuis ter sprake: hoe kleepte men zich, wat kookten zij (streekgerechten),

hoe zat het met sanitaire voorzieningen en verlichting? Natuurlijk gingen de gesprekken ook over de twee wereldoorlogen.

Degenen die zich de periode 1914 - 1918 herinnerden hadden het vooral over inkwartiering en het stiekum verkrijgen van extra voedsel; bij de tweede wereldoorlog vormden het verzet, onderduikers en zwarte handel de voornaamste punten van gesprek.

Een hele serie vragen kregen de medewerkers keurig op een papiertje mee: namen, ook van ouders en grootouders moesten worden genoteerd, plus geboorte- en soms sterfdata.

Beroep en opleiding kwamen ter sprake, spelletjes thuis en op straat, bij het uitgaansleven werden café's en café-bezoek besproken.

Winkels van vroeger vormden een belangrijk onderdeel bij het vragenspel; ook de indeling van een huis werd niet vergeten: hoe kwam je binnen, hoe kookte de vrouw, waar sliep men, hoe waste men zich en hoe werd de was gedaan? Was er een "mooie kamer"?

Als al deze onderdelen grondig kunnen worden besproken dan kunnen de resultaten van zo'n onderhoud zeker een hulpmiddel zijn tot vergroting van kennis van de lokale en regionale historie.

Jammer genoeg zijn lang niet alle ondervraagden in staat om de antwoorden op de vragen goed en helder te formuleren. De meeste bejaarden vervallen al gauw in persoonlijke, lang niet altijd ter zake doende, herinneringen; zij herhalen zichzelf nogal eens en worden na verloop van tijd wat vaag over bepaalde onderwerpen.

Gebleken is dat men niet langer dan één, hooguit anderhalf uur van gedachten moet wisselen.

Daarna treedt steevast vermoeidheid op die zich uit in vergissingen en versprekingen.

Dan komen er feiten naar voren, die in het geheel niet blijken te kloppen met de waarheid.

Vooraf wat het dateren betreft komen nogal eens misrekeningen voor.

Tijdsverschillen kunnen soms tientallen jaren omspannen.

Natuurlijk kan de interviewer wel eens de helpende hand reiken met vragen als: hoe oud was u toen?

Was u al getrouwd? Leefden uw ouders nog?

Maar ook dan kan er nog sprake zijn van ontsporingen.

Het is dus zaak om alle gegevens van een gesprek na afloop grondig na te trekken, anders loopt men de kans, foute gegevens te gaan verwerken.

De kans op onjuiste mededelingen is levensgroot.

Overigens wil men in Oostzaan ook anderen, niet autochtonen bij het historisch onderzoek betrekken.

In aanmerking voor een vraaggesprek komen b.v. een burgemeester en de huisarts.

Ook zij kunnen waarschijnlijk veel wetenswaardigs vertellen over hun gemeente, hun patiënten. En zij geven vermoedelijk de gang van zaken in het verleden wat nuchterder, althans wat afstandelijker weer.

De letterlijke weergave van een gesprek aan het slot van het artikel in de Spiegel Historiae leverde niet veel merkwaardigs op. Men ondervroeg een oude inwonster, o.a. over bijnamen en scheldnamen, die in deze streek nogal eens schenen voor te komen. "Effe prakkizere.... nou ja, scheldnamen? Je kende natuurlijk wel mensen die eigenlijk anders heetten.... Nou, waarom nou, wil u dat nou echt weten? Aanstonds zeggen ze nog: Hoe heb je ze dat kunnen vertellen? Zet ze d'r ouwe vader voor schut.... Nee hoor." Met zulke opmerkingen kom je als ondervrager natuurlijk niet ver. Het blijft dus oppassen in de praktijk. Maar de opzet is prijzenswaardig.

De Historische Kring Baerne bezit ook verschillende interviews op cassettebandjes, die in een enkel geval bruikbaar zijn gebleken bij het natrekken van lokale gebeurtenissen. Dus tòch maar doorgaan met interviews? In elk geval heeft Oostzaan ons een duidelijk voorbeeld gegeven hoe men de zaak moet aanpakken. En dat is ook wat waard.

E. Witsenburg-Horsman

o-o-o-o-o

TITUS PLUIM EN RINKE TOLMAN

=====

Enige tijd geleden schonk een lid van de Historische Kring ons een eigenhandig geschreven brief van onze Baarnse geschiedsvorser Titus Pluim. Het epistel is gericht aan Rinke Tolman. Met die naam zaten wij even te puzzelen. Rinke Tolman.... was dat niet een tekenaar? Of een schrijver? De encyclopedie bracht geen uitkomst, ook navraag hier en daar leverde weinig op. Jongeren keken beleefd-verwonderd en moesten bekennen nog nooit van de man te hebben gehoord. De oudere generatie kwam niet veel verder dan dat de naam hun niet onbekend voorkwam. Een vroegere medewerkster van de Openbare Leeszaal te Amsterdam meende zich te herinneren dat er lang geleden boekjes van Rinke Tolman in de "uitleen" zaten, maar over de inhoud wist zij niets meer te vertellen. De Baarnse Bibliotheek blijkt nog een reeks geschriften van hem te bezitten: Vlinders, Vogels in Boomgaard en rond het huis, Vogels in Loofbos en aan beekjes, Vogels van Moeras en Rietland, benevens het tijdschrift Wat er leeft en groeit, de Wereld van dieren en planten, waarin o.m. Jan Strijbos publiceerde. Rinke Tolman bleek dus een natuurvorser te zijn. Als verrassing kwam er uit de stoet ondervraagden tot slot iemand naar voren die wist te vertellen dat Tolman in de jaren vóór en vlak na de Tweede Wereldoorlog een expert was op het gebied van plant en dier. Hij moet heel oud geworden zijn en van lieverlede is zijn werk op de achtergrond geraakt. Hij woonde o.a. in Den Dolder en Soest en vermoedelijk was hij een min of meer lokale grootheid. Dat blijkt o.a. uit de laaiend enthousiaste brief die Pluim op 26 mei 1919 aan hem schreef. Na enkele zakelijke opmerkingen over drukproeven gaat hij verder: Ik weet nu wie Rinke Tolman is en kan hem - wat ik reeds lang gewenscht heb - eens zeggen hoezeer ik zijn stukken natuurbeschrijving bewonder.

Na die eerste alinea vertelt de meester van de Westerschool iets over zijn eigen pennevruchten en het moet gezegd worden dat hij zichzelf niet wegcijfert. Maar met zijn staat van dienst mag dat eigenlijk wel. Hij vertelt: "Reeds in mijn "Flegeljahre" schreef ik gedichten en ook later heb ik mij eraan bezondigd. Ik was op twintigjarigen leeftijd redacteur van een letterkundig blad, stond met de Nieuwe Gidsers op goeden voet en vertaalde vele van hun gedichten in een Duitsch blad, Magazin für die Weltliteratur, Nog onlangs schreef ik een handleiding voor Dichtvormen en Dichtsoorten, zodat ik - der langen Rede kurzer Sinn - mij niet geheel en al als leek beschouw en mij eenigszins tot oordelen gemachtigd reken." Daarna uit hij zijn grote bewondering voor de geadresseerde: "En dan moet ik zeggen dat de brokken natuurbeschrijving van Rinke Tolman alles overtreffen, wat tot nog toe in onze letterkunde "geliestet" werd. Wat een heerlijke zinnen zijn dat vaak; alles klank en kleur en gloed. Wat is dat Hollands toch mooi. Maar ook.... wat een dichterlijk hart, dat dit alles zoo ziet en hoort en zegt! Daar zijn stukken bij, die in de bloemlezingen voor onze jongelui een eerste plaats moesten beslaan! En wat weet u het eenvoudigste onderwerp aantrekkelijk te maken. U moet wel een echt natuurvorscher zijn."

Het blijkt dat Pluim Rinke Tolman graag zou willen ontmoeten en dat hij zich had voorgesteld om mee te doen aan een vogeltocht op Groeneveld, waar zijn idool ook aanwezig zou zijn. Helaas verhinderde een eerdere afspraak deze samenkomst. Maar hij geeft de moed niet op: "Als u in Baarn komt, zal het mij hoogste aangenaam zijn eens kennis met u te mogen maken. Mijn huis (bij de school) is gemakkelijk te vinden en ongeveer 5 minuten van het Hotel Groeneveld." Hij tekent zelfs volijverig een plattegrondje om het de bezoeker makkelijk te maken. Vermoedelijk kreeg hij per ommegeande antwoord (de post werkte wel wat vlugger dan tegenwoordig, zo'n zestig jaar geleden), want reeds op 2 juni 1919 stuurde Pluim een briefkaart aan het volgende adres: Weledelen Heer Rinke Tolman, Journalist, Den Dolder (Zeist), waarop hij meldde dat het hem zeer aangenaam zou zijn een bezoek te mogen ontvangen. Hij kon veel kwijt op een kaart; zijn handschrift was klein maar heel duidelijk. Kennelijk had hij ontdekt dat Tolman's echtgenote dichtte en vertaalde: "Met de Reisebilder zal zij wel succes hebben; ik herinner mij nog altijd welk een grote aantrekkingskracht die fijne humor van Heine op mij uitoefende. Ik gebruikte die Reisschetsen dan ook voor lectuur als ik aan volwassenen les in 't Duitsch gaf."

Hij besluit: "Mocht ik eens per fiets langs Den Dolder komen, wat in den vacantiетijd wel eens gebeurt, dan hoop ik ook u in de echt landelijke omgeving op te zoeken." Onder zijn handtekening zet hij het stempel van zijn school: T. Pluim, hoofd der Westerschool, Baarn, met daaronder een klein krabbeltje tussen haakjes (Schrijver van de Historie van 't Gooi, Baarn, Soest, enz.). Of het ooit tot een samentreffen is gekomen is ons niet bekend. Ons werd tenslotte maar één brief ter hand gesteld.

E. Witsenburg-Horsman

o-o-o-o

HOFLEVERANCIERS IN NEDERLAND

Voor zover mij bekend is, hangt er nog maar één hofleveranciersbord in Baarn, nl. het bord van Slagerij Bonne de Vries in de Laanstraat 73. Tot voor kort kenden we nog het bord boven de winkelingang van Slagerij Gelderblom, maar aangezien beide winkeliers geen officiële hofleveranciers meer zijn, schonk de heer Gelderblom zijn bord vorig jaar aan onze Oudheidkamer en de bezoekers aan onze Emma-tentoonstelling hebben het daar kunnen bewonderen. Eigenlijk kent Baarn nog maar twee bedrijven, die zich officieel hofleverancier mogen noemen, de firma's De Ruyter (van de muisjes) en Albert Heyn. De laatste jaren is er nogal eens wat geharrewar geweest omtrent het begrip "hofleverancier" en het is daarom verhelderend dat Uitgeverij de Bataafse Leeuw een boekje heeft uitgegeven, getiteld: Hofleveranciers in Nederland, geschreven door R. v.d. Krogt.

Uit zijn studie blijkt, dat in 1814, tijdens de Soevereiniteit der Verenigde Nederlanden, voor het eerst de eretitel van "Koopman des Konings" wordt toegekend. Het commerciële gebruik daarvan is in een advertentie in de 's-Gravenhaagse Courant van 25 april 1814 terug te vinden:

F.J. Weygand, Koopman in muziek, muziekinstrumenten, landkaarten en prenten, van Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins van Oranje Nassau Souvereine Vorst der Verenigde Nederlanden.....

Een jaar later vervangt Willem I het Koopman des Konings door de term Hofleverancier. Nederland was toen net bevrijd van de Fransen, die het land danig hadden leeggeplunderd. Willem I wilde met het geven van zo'n predikaat de economie stimuleren. Aanvankelijk kon elk lid van de Koninklijke Familie iemand tot hofleverancier benoemen. Dat werd dan afgehandeld door hun particuliere secretarissen, maar nauwelijks bijgehouden. Het resultaat was een wildgroei, die alle opvolgende vorsten tot wanhoop dreef. Willem III was de eerste die ingreep. Hij saneerde zijn hofleveranciers. Er kwam een nieuwe lijst en de hofleveranciers die op deze lijst kwamen te staan kregen nieuwe brevetten en Willem III verklaarde de oude voor vervallen. Met deze sanering verviel ook de voorwaarde, dat de aanvrager daadwerkelijk aan het hof moest hebben geleverd. Bedrijven die zich voor volk en vaderland verdienstelijk maakten, kwamen nu ook in aanmerking voor het predikaat; met de uitdrukkelijke bepaling erbij dat "dit geen recht geeft tot het doen van leveranciers ten Hove".

De firma Peck en Co krijgt in 1859 bijvoorbeeld zo'n brevet voor haar werk aan het Amsterdamse waterleidingnet. Peck en Co mag dus wel 's Konings wapen boven de deur hangen, maar de in dienst zijnde loodgieters worden niet toegelaten tot de Koninklijke gootsteen. Sinds die tijd is het eigenlijk een ongelukkig begrip geworden, omdat de meeste mensen ook nu nog denken dat een hofleverancier aan het vorstenhuis levert en dat is beslist niet altijd waar. Koningin Wilhelmina besloot het hofleverancierschap alleen nog maar op eigen initiatief te verlenen of op persoonlijke voordracht van de Commissaris der Koningin.

Wie nu hofleverancier wil worden kan daarvoor een schriftelijk verzoek indienen bij de burgemeester of bij de commissaris van de Koningin. Op elk provinciehuis zit een ambtenaar Kabinet-zaken, die het doopceel van de aanvrager licht. Het kost veel geld, want het schild boven de voordeur met het wapen van de regerende vorst moet je als hofleverancier zelf laten maken en een wapen uitgevoerd in zink kost f 440,--, maar wie goed voor de dag wil komen is al gauw f 3.000,-- kwijt. Men moet ze dan wel zelf beschilderen.

Gerommeld is er altijd met het predikaat, want bij de Wet is er wat betreft de bescherming van het brevet weinig geregeld. Het gaat om een predikaat dat door het hof wordt verleend, dus zal het hof zelf actie moeten ondernemen als iemand zich ten onrechte hofleverancier noemt en dat gebeurt niet zo gauw. Ook de controle is volledig zoek. Elk jaar wijzigt de lijst van hofleveranciers, zonder dat het wordt bijgehouden. Firma's worden opgeheven, fuseren of veranderen van eigenaar en bij elke verandering in de bedrijfsvoering moet volgens de voorschriften verlenging van het predikaat worden aangevraagd. Bij verzuim vervalt het hofleverancierschap, maar wie controleert dat? Koningin Beatrix heeft misschien ook daarom de onderscheiding in heroverweging genomen. De aanvragers krijgen nu een brief, dat ze te zijner tijd in aanmerking zullen komen voor een gewijzigd predikaat van hofleverancier.

J. Kruidenier.

Bron: Hofleveranciers in Nederland, R. v.d. Krogt.

"Wie houdt de hofleverancier in de gaten", Het Parool,
F. Bosman.

o-o-o-o

Onderstaande adressenlijst vond ik in een jaargang uit 1897 van de Baarnsche Courant, uitgegeven door een drukkerij, waarvan het adres Brinkstraat C 80 was. Zij noemen zich Baarnse Boek, Courant en Handelsdrukkerij. De eigenaar was de heer Burch, maar ook de heer W. Mur is lange tijd eigenaar geweest. Deze lijst geeft ons enig inzicht omtrent de bewoners en de namen van diverse villa's in de vorige eeuw. Ik denk dat men deze namen doorgaf om vrienden en kennissen te laten weten dat de familie weer op hun zomerverblijf was aangekomen. We moeten hierbij nl. bedenken, dat men nog geen telefoon had. Waarschijnlijk was deze lijst niet voor de leveranciers bestemd, die het in deze tijd grotendeels van de villabewoners moesten hebben. Zij wisten allang van hun komst, want ook in de vorige eeuw was de concurrentie groot.

T. de Ruig.

In verband met de lengte van deze namenlijst, zullen we deze in gedeeltes afdrucken (de redactie).

AANGEKOMEN FAMILIES IN BAARN (12 MEI 1897)

De heer G. Hulstede, bij mevr. Tesselhof, villa Zandheuvel
De heeren K. Nijkerk en Duits, bij mej. wed. Vervloet, Eemnesser-
weg
De heer Berkman Roosenburg, bij den heer J. Bakker, villa Bouw-
zicht
Mevr. Meulman, bij den heer J. Bakker
De heer Van Kempen, villa Excelsior, Eemnesserweg
Baron Van Wassenaer, villa Aleida, Eemnesserweg 241
De heer D. Tollenaar, villa Dennenhorst, Eemnesserweg 26
Mr. J. Kalf Jr., bij mej. Bierman, Mollerusstraat 101
De heer L. Becht, villa Livadia, Eemnesserweg 71
De heer M. Verrijn Stuart, villa Latourelle, Eemnesserweg 8
De heer C. de Wijn, villa Rustoord, Eemnesserweg
De heer D. Held, Oude Utrechtseweg 173
Mevr. De Bruin, bij den heer Henning, Kerkstraat
Mevr. Burger, bij mevr. wed. Van Wichen, Brinkstraat
De heer J.W.N. v.d. Zandt, Dalweg 217

Mevr. Ilken, Javalaan
 Mevr. wed. P.W. Schoonebeek, Cantonlaan 292
 De heer J.C. Koops, Cantonlaan
 Mej. Pennis, Javalaan
 Prof. Grinwis, villa Casa Nuova, Eemnesserweg 272
 Familie Korthals Altes, villa Casa Cara
 De heer V.d. Vijzel, bij mej. wed. Pas, Dalweg.

(wordt vervolgd)

o-o-o-o

KONTRIBUTIE 1986

=====

In dit blad treft u een acceptgirokaart aan voor de kontributie betaling voor 1986. De kontributie bedraagt:

- voor gewone leden	f 25,--
- voor gezinnen	f 35,--
- voor jeugdleden (tot 18 jaar)	f 12,50

met dien verstande, dat u een korting van f 2,50 op bovenstaande bedragen kunt toepassen bij betaling vóór 1 maart 1986.

Gwone leden betalen in dat geval dus f 22,50, gezinnen f 32,50 en jeugdleden f 10,--.

Namens onze penningmeester hartelijk dank voor uw spoedige overmaking.

Bankrekeningnummer : 30.47.28.292 t.n.v. H.K. Baerne
 Postgironummer : 4192133 t.n.v. H.K. Baerne.

Het Bestuur.

o-o-o-o

PROGRAMMA

=====

1e halfjaar 1986.

Dinsdag 14 januari
20.00 uur

: Dia-avond door de heer C. v.d. Steeg.
Een serie minder bekende afbeeldingen
van oud Baarn staat op het programma.

Maandag 10 februari
20.00 uur

: Lezing met dia's door de heer H. Bronk-
horst over de Impressionisten.

Dinsdag 11 maart
20.00 uur

: Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering.

Dinsdag 15 april
20.00 uur

: Lezing door Drs. D.J. van Dijk over
Koning-Stadhouder Willem III.

Zaterdag 24 mei
± 9.00 - 18.00 uur

: Excursie naar het Openluchtmuseum in
Enkhuizen.

Toegang tot deze evenementen - met uitzondering van de jaarlijkse ledenvergadering - is voor niet-leden mogelijk. De dia-avond op 14 januari en de lezingen op 10 februari en 15 april zullen worden gehouden in Het Treffpunt bij de Nicolaaskerk, Kerkstraat 17. U kunt het Treffpunt bereiken over het pad rechts achter langs de kerk (Joh Vermeerlaan). Van niet-leden wordt een bijdrage in de kosten gevraagd van f 2,50 p.p.

Ook deelname aan de excursie op 24 mei is voor niet-leden mogelijk, echter uitsluitend na opgave vooraf (tot zaterdag 10 mei bij de heer B. Braat, tel. 12523 of bij de heer J. Kruidenier, tel. 17860). Entree-kosten uiteraard voor eigen rekening, evenals kosten van vervoer. Gereisd wordt zo mogelijk met auto's, met dien verstande dat degenen, die niet over eigen vervoer beschikken bij anderen worden ingedeeld. Uiteraard worden de benzinekosten hoofdelijk omgeslagen.